

Tomil on lümfoom

„Tomil on lümfoom“ on juturaamat, mis on mõeldud spetsiaalselt lapsevanematele koos lastega lugemiseks, et aidata neil mõista lümfoomi ja sellega kaasneva ravi olemust.

Raamatu lõpus on seletatud lahti sõnad, millega võite oma lapse ravi jooksul kokku puutuda. Samuti on seal kirjeldatud Hodgkini ja mitte-Hodgkini lümfoomi.

CLIC Sargent on Suurbritannia üks juhtivaid heategevusorganisatsioone, mis on loodud vähihaigete laste ja noorte ning nende perekondade toetuseks. Me pakume kliinilist, praktilist ja emotsionaalset tuge, et aidata neil vähiga toime tulla ja elada täisväärtuslikku elu.

Suurbritannia Lümfoomi Ühing on ainuke spetsialiseeritud heategevusorganisatsioon, mis pakub teavet ja emotsionaalset tuge kõikidele, keda lümfoom puudutab – patsientidele, pereliikmetele, sõpradele ja hooldajatele.

Oleme tänulikud Sobelli sihtasutusele käesoleva brošüüri valmimise toetamise eest.

Pange tähele, et igaühe kogemus on erinev ja ei pruugi vastata siin kirjeldatule. Teenused erinevad riigiti. CLIC Sargent ei võta vastutust ühegi kolmanda isiku poolt esitatud teabe ja osutatud teenuste eest.

Püüame tagada, et esitatud teave on trükkimise hetkel täpne ja ajakohane. CLIC Sargent ei võta vastutust ühegi kahju eest, mis tuleneb käesolevas väljaandes olevatest ebatäpsustest või väljajätmistest. Käesolevas väljaandes esitatud teavet ei tohiks eelistada professionaalsele ja konkreetsete teie vajadustele vastavale abile.

www.clicsargent.org.uk

Registreerimisnumber 1068395. Registreeritud Šotimaal (SC039857)

Tomil on lümfoom

Arst-konsultant
Dr Georgina W Hall BSc, PhD, FRCP, FRCPath, FRCPCH

Illustreerinud Tony Harris

Raamatu omanik on .....

Tom on kümneaastane. Ta elab koos oma ema, kasuisa, õe ja kasuvennaga. Tomil on ka koer Muki.
Tomile meeldib suur pere.

Tom oli terve päev aias ringi jooksnud ja ennast jalgpalli mängides väga poriseks teinud. Samal õhtul vannis olles märkas ta oma kaelal tükki.

Ta näitas seda emale, kes ei olnud kindel, kas tegemist on lihtsalt tavalise näärme või millegi muuga. See tundus palju suurem kui tavaline nääre. Ema otsustas koos Tomiga minna perearsti juurde, kes saatis nad edasi haiglasse.

Haiglas kohtus Tom arstiga, kes ütles, et Tomile on vaja teha väike operatsioon, et tükk välja võtta. Seejärel uurib arst, keda nimetatakse patoloogiks, tükki mikroskoobi all. Patoloog saab öelda, kas näärmel on midagi viga.

„Mis võiks sellel viga olla?“ küsis Tom. Arst selgitas, et nääret nimetatakse ka *lümfiõlmeks**. Neid leidub terves sinu kehas, mitte ainult kaelal. Nende ülesanne on aidata kehal võidelda nakkuste nagu kurgu- ja kõrvavalu vastu. Seda tehes muutuvad nad suuremaks ja see on normaalne.

* Kaldkirjas olevate sõnade seletused leiata raamatu tagant peatükist „Mida need sõnad tähendavad“.

Kuid mõnikord muutuvad lümfisõlmed suuremaks ka siis, kui nakkust ei ole. See juhtub siis, kui lümfisõlmedes olevad rakud lakkavad normaalselt töötamast. Rakud paljunevad ja kasvavad ning muudavad ka lümfisõlme suuremaks. Kui lümfisõlm on neid ebanormaalseid rakke täis, nimetame me seda lümfoomiks.

Lümfoom on lümfisoonte vähk.

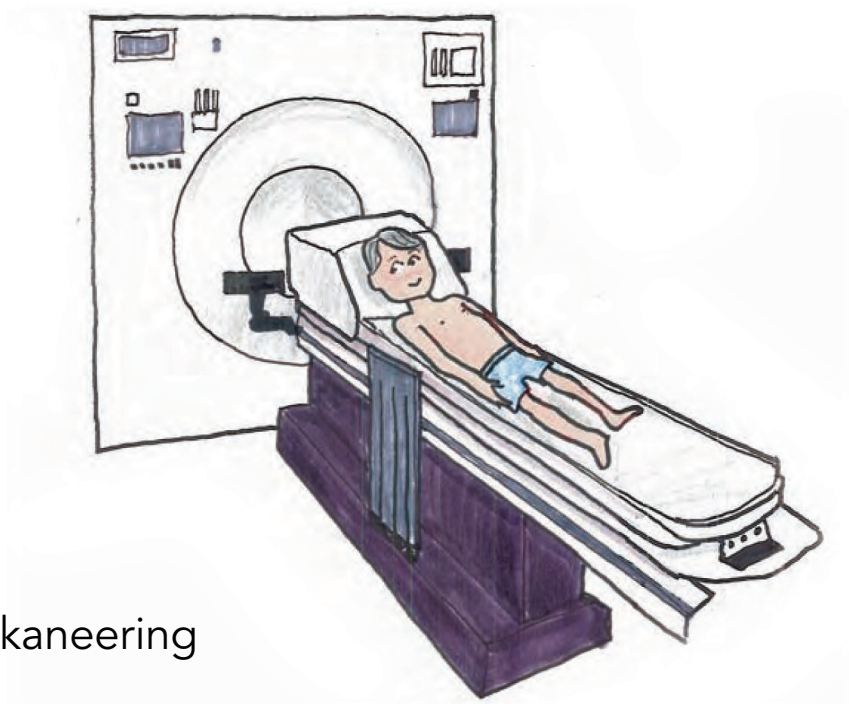

Tomile anti ravimit, mida nimetatakse üldanesteetikumiks. See pani ta magama, nii et kirurg sai suure *lümfisõlme* välja võtta ilma Tomile haiget tegemata. Kirurg on arst, kes teeb operatsioone. *Lümfisõlm* saadeti seejärel analüüsimiseks patoloogile. Kui Tom ärkas, tundis ta ennast hästi ja võis koju minna.

Paar päeva hiljem läks Tom tagasi haiglasse, kus tehti mõned skaneeringud. Skaneeringu abil on võimalik vaadata sinu keha sisse. See on nagu röntgen, kuid keerukam. Tavaliselt pead sa lebama laual, mis liigub ühte suurde masinasse, mis teeb sinu keha sisemusest pilte.

Tom vajab skaneeringut selleks, et arst saaks kindlaks teha, kas ka mujal kehas on suurenenud lümfisõlmi. Mõnikord suurenevad lümfisõlmed kaenlaalustes ning kubeme, kõhu ja rinna piirkonnas. On olemas palju erinevaid tüüpe skaneeringuid, mis aitavad arstidel neid avastada.

Tomile tehakse PET-skaneering

Tom oli natuke hirmul. Oli veider minna haiglasse lümfisõlme välja võtma ja hiljem skaneeringute jaoks tagasi tulla. Kuid õnneks selgitasid arstid, õed ja mänguterapeudid kõike toimuvat. Tomil oli ka oma isiklik sotsiaaltöötaja, kes rääkis perega ja aitas leida lahendusi nende probleemidele. Pärast skaneeringuid sai Tom jälle koju minna ja oma sõpru näha.

Järgmisel nädalal läks Tom koos ema ja kasuisaga tagasi haiglasse. Patoloog teatas neile tulemused, öeldes, et tükk Tomi kaelal on *lümfoom* (vähivorm) ja et see on *Hodgkini lümfoom*. See sai oma nime Dr Hodgkini järgi, kes esimesena kirjutas sellest ligi 200 aastat tagasi.

Tom pani tähele, et tema vanemad tundusid väga mures olevat, kui arst mainis sõna „*vähk*“ ning talle meenus aeg, mil tädi Juulil oli *vähk*. Kõik olid väga ärritunud. Ta tundis ennast pikka aega halvasti ja ta juuksed langesid välja.

Tom uuris arstilt, kuidas ta sai *vähki* haigestuda, kui ta muidu oli täiesti terve. Arst selgitas, et ta ei ole midagi valesti teinud ja kuigi on palju arutletud selle üle, miks lapsed haigestuvad *vähki*, ei tea meditsiinimesed ikka veel kindlalt, mis on selle põhjus.

Tom küsis arstilt, kas tema juuksed langevad välja ja kui kaua võtab paranemine aega. Arst vastas talle: „Me püüame *lümfoomi* väiksemaks muuta ja sellest lahti saada, et sul hakkaks parem. Mõnikord on ravi *kõrvaltoimeks* juuste väljalangemine. Aga ära selle pärast muretse – need kasvavad tagasi.“

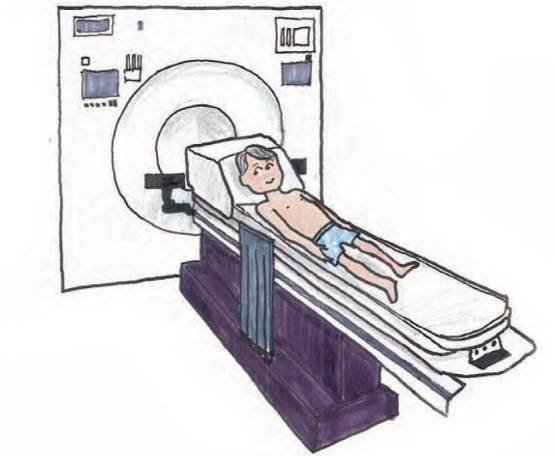
Arst rääkis, mida tuleb teha, et *lümfoomist* jagu saada – ta nimetas seda „sinu raviks“. Ta ütles, et kuigi kirurgil õnnestus enamik *lümfoomist* eemaldada, näitasid skaneeringud, et seda on ka rinnas. Et *lümfoom* tagasi ei tuleks, peavad nad ka sellest lahti saama.

Mõned lapsed, kellel on *Hodgkini lümfoom*, ei tunne ennast nii hästi kui Tom. Neil on sageli kõrged palavikud ja nad higistavad öösiti palju. Nad võivad higistada nii palju, et keset ööd tuleb voodipesu vahetada. Mõned lapsed võtavad kaalust alla ja muutuvad palju kõhnemaks ning mõnedel lastel sügeleb nahk.

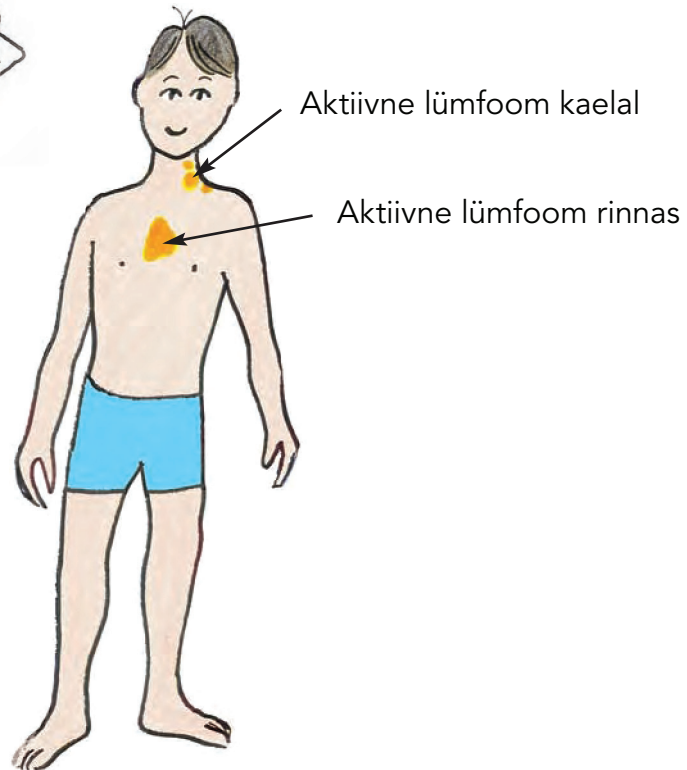
Nüüd, mil arstid teadsid, et Tomil on lümfoom ja et seda on ka mujal kehas, võis ravi alata.

Arst ütles, et ravi kestus ja liik sõltuvad sellest, kui palju lümfoomi kehas on ja kui hästi see ravile allub.

Tom tahtis teada, kuidas nad selle kindlaks teevad. Arst selgitas, et üks teine skaneering (PET-skaneering) näitab ära, millised osad lümfoomist on aktiivsed ja kasvavad. Aktiivsed osad on skaneeringul palju eredamad. Hiljem tehakse veel üks PET-skaneering, et näha, kas kõik aktiivsed eredad lümfoomirakud on ravi tulemusena kadunud. Tomi arvates oli see väga tark mõte.

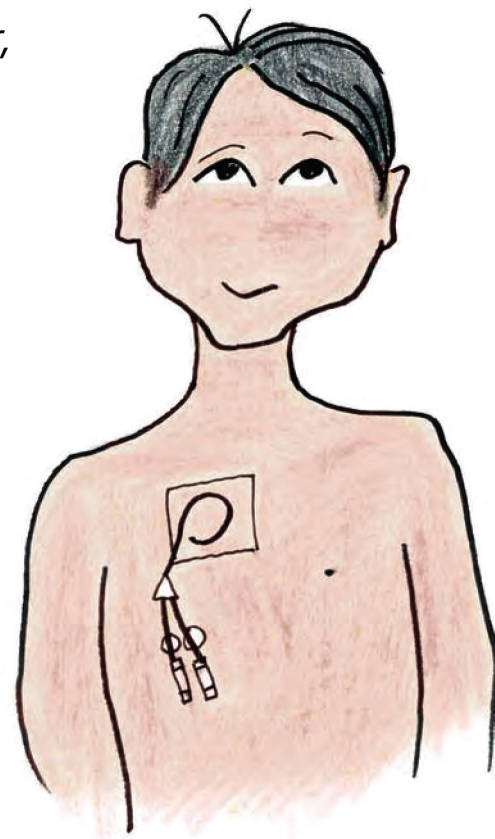

Tomile tehakse PET-skaneering

PET-skaneering näitab ära aktiivsed lümfoomid

Lümfoomist vabanemiseks vajab Tom *keemiaravi*. Selleks paigaldati tema rinnale toru, mida nimetatakse tsentraalveeni kateetriks. Tsentraalveeni kateetreid on erinevaid – Tomil oli *Hickmani kateeter*, kuid osadel lastel on *Port-A-Cath*. Kateetri abil on võimalik võtta vereanalüüsideks verd ja anda *keemiaravi*. Tsentraalveeni kateetri paigaldamiseks oli Tomile vaja teha veel üks väike operatsioon. Seega pandi ta jälle magama, täpselt nagu esimese operatsiooni puhul.

Hickmani kateeter

Kui Tom üles ärkas, oli uus kateeter ilusti oma kohal. Ta kuulis, et mõned nooremad lapsed kutsuvad kateetrit Vooliku Villemiks, mis oli Tomi meelest naljakas.

Tom jäi ööseks haiglasse ja sai tsentraalveeni kateetri kaudu keemiaravi. Järgmisel päeval läks ta koju.

Osa keemiaravist sai Tom tablettide
või siirupina. Siirup oli vedel ravim,
mis meenutas köharohtu. Tom

eelistas tablette, kuid osakonnas
oli üks tüdruk, kes ei saanud
tablette neelata, mistõttu
anti talle siirupit.

Tom pidi korduvalt haiglas käima ravi
saamas, kuid ta ei pidanud seal kaua
olema ega sinna ööseks jääma. Ta oli
enamikul õhtutest kodus ja vaatas
telekast oma lemmiksaateid!

Mõned ravi saavad lapsed elasid kaugel ja pidid seetõttu iga kord paariks päevaks haiglasse jääma.

Järgmise paari nädala jooksul tundis Tom ennast mõnikord halvasti ja oli üsna väsinud. Sellegipoolest kohtus ta oma sõpradega ja käis koolis. Tema juuksed hakkasid välja langema, kuid Tomi see ei häirinud ja ta otsustas kõik maha lõigata. Kui Tomil oli külm, kandis ta peas kootud mütsi või nokatsit.

Ühel päeval tekkis Tomil kõrge palavik ja ta pidi minema haiglasse. Vereanalüüs näitas, et tal ei olnud piisavalt õigeid valgeliblesid ehk neutrofiile, mis võitlevad nakkuste vastu. Arstid ja õed andsid talle tsentraalveeni kateetri kaudu spetsiaalseid palavikku alandavaid ravimeid, mida nimetatakse antibiootikumideks ja mida kasutatakse nakkuste ravimiseks. Tom pidi paariks päevaks haiglasse jääma, kuid tal ei olnud selle vastu midagi, sest ta sai seal Playstationit mängida ja palju telekat vaadata.

Neutrofiilid

Paari nädala pärast tehti Tomile uus *PET-skaneering*, et näha, kas kõik aktiivsed ja eredad lümfoomirakud on kehast kadunud. Kui ei, vajab Tom lisaks *keemiaravile* ka kiiritusravi (röntgenravi), et saada lahti kõikidest ebanormaalsetest rakkudest.

Kui selgub, et Tom vajab kiiritusravi, tuleb tal kohtuda kiiritusravi arstidega, kes otsustavad kuhu ja millal röntgenravi teha. Tavaliselt alustatakse röntgenraviga paar nädalat pärast *keemiaravi* lõppemist ja selleks tuleb minna ühte spetsiaalsesse ruumi, kus iga päev paari nädala jooksul toimub ravi.

Teine *PET-skaneering* ei näidanud ühtegi aktiivset eredat osa. Seega, kui *keemiaravi* sai läbi, oligi kogu ravi lõppenud. Hurraa!

Kuigi Tomi ravi sai läbi, pidi ta ühe või paari skaneeringu jaoks tagasi haiglasse minema veendumaks, et kõik on korras. Kõik Tomi juuksed kasvasid tagasi ning ta võis jälle koolis käia, jalgpalli mängida ja koos sõpradega lõbutseda. Aasta pärast tundis Tom ennast juba väga hästi ja edaspidi pidi ta haiglas käima ainult üks või kaks korda aastas.

Mis on Hodgkini lümfoom ja mitte-Hodgkini lümfoom?

On olemas kaks peamist *lümfoomi* tüüpi – Hodgkini lümfoom (HL) ja mitte-Hodgkini lümfoom (NHL). Mõlemad mõjutavad seda osa kehast, mis aitab võidelda haiguste ja nakkuste vastu. Seda osa nimetatakse lümfisüsteemiks ja see koosneb üksteise külge aheldatud *lümfisõlmedest*. *Lümfisõlmed* on seal selleks, et märgata haigusi ja nakkuseid ning võidelda nende vastu.

Kuigi HL ja NHL mõjutavad ühte ja sama osa kehast (lümfisüsteemi), on nad erinevad ja vajavad erinevat ravi.

HL-i on võimalik jaotada viieks alatüübiks, millest üks on teistest veidi erinev. Nelja peamist liiki ravitakse samal viisil – nagu on kirjeldatud Tomi loos.

NHL-i alla kuuluvad kõik teised erinevad *lümfoomid*, mis ei ole Hodgkini lümfoomid. Need omakorda jagunevad mitmeks erinevaks tüübiks, sealhulgas B-rakuliseks tüübiks, mida tavaliselt esineb kaela, pea ja kõhu piirkonnas ning T-rakuliseks tüübiks, mida kõige sagedamini esineb rindkeres. Ravi sõltub NHL-i tüübist, kuid tavaliselt hõlmab see *keemiaravi* – käesolevas raamatus kirjeldatud ravimit.

Mida need sõnad tähendavad

Haiglas olles võite kuulda palju uusi ja kummalisi sõnu. Allpool oleme mõned neist ära toonud. Kui te pole mõnede teiste sõnade tähendustes kindel, küsige julgelt arsti või õe käest.

ANESTEETIKUM

Eriline ravim, mis paneb sind operatsiooni ajaks magama, et sa ei tunneks valu.

VEREANALÜÜS

Kui võetakse natuke verd, et näha, kui palju punaliblesid, valgeliblesid ja vereliistakuid see sisaldab (nimetatakse ka täisvere analüüsiks).

VÄHK

Kui rakud sinu kehas muutuvad ebanormaalseks (halvaks) ja hakkavad ise kontrollimatult paljunema.

Mida need sõnad tähendavad

KEEMIARAVI

Segu erinevatest ravimitest, mis võitlevad vähi vastu.

KT-SKANEERING

Röntgenit meenutav skaneering, mille abil saab arst sinu keha sisse vaadata.

HEMATOLOOG

Arst, kes tegeleb inimestega, kellel on vere või lümfisoontega seotud probleemid või haigused.

HICKMANI KATEETER

Pikk plastiktoru, mis sisestatakse ühte suurde, tavaliselt kaelal olevasse veeni (veresoonde). Kateetri ots väljub pisikesest rinnal olevast august. Protseduuri teostatakse üldnarkoosis.

Mida need sõnad tähendavad

LÜMFOOM

Lümfisõlmede või lümfisüsteemi vähk.

LÜMFISÕLMED

Lümfisõlmedes asuvad rakud, mis võitlevad nakkuste ja haiguste vastu. Seda tehes muutuvad nad suuremaks.

MRT-SKANEERING

See võimaldab arstidel saada selge pildi sinu keha sisemusest. Masin teeb väga suurt müra ja kuigi see ei tee haiget, võidakse sulle anda anesteetikumi või mõnda ravimit, mis aitab sul lõdvestuda ja lamada liikumatult.

NEUTROPEENILINE

Inimene on neutropeeniline, kui tal on väga vähe neutrofiile (häid valgeliblesid, mis võitlevad nakkuste vastu). Neutropeenilistel inimestel on suurem oht nakkustesse haigestuda.

Mida need sõnad tähendavad

ONKOLOOG

Arst, kes ravib vähki põdevaid inimesi.

PORT-A-CATH

Seade või väike konteiner, mis paigaldatakse üldnarkoosis naha alla kaenlaaugu lähedale ja mille küljest läheb peenike toru (kateeter) naha alt kaelal asuvasse suurde veeni. Kui antakse ravimit või võetakse verd, pannakse seadet katvale nahale „võlukreemi“ – see muudab naha tuimaks, et ei oleks nii valus, kui nõel naha sisse viiakse.

Kui on vaja teha ravimeid või võtta vere analüüsi siis pannakse kapslisse liblika kujuline nõel. Nõel võetakse välja kui lähed haiglast koju.

KÕRVALTOIME

Kõrvaltoime on miski, mis võib ravi jooksul juhtuda, näiteks iiveldus või juuste väljalangemine.

Kas teil on küsimusi või kas te vajate abi?

- **Eesti Vähihaigete Laste Vanemate Liit** on 1992. aastal loodud organisatsioon, mille eesmärgiks on aidata vähihaige lapse vanemaid. Lapse haigestumine on kogu perekonnale väga raske kogemus, sellises olukorras on igasugune abi väga vajalik, eelkõige hingeline abi. Lapsevanem(ad) ei tohiks jääda oma murega üksi, nad peaksid saama võimalikult palju toetust ja mõistmist ning vastuseid oma kümnetele ja kümnetele küsimustele.

Liidu moodustavad inimesed, kellel on sarnane kogemus, kes teavad, millest nad räägivad ja kellel on soov aidata. Hädasolijate vajadused ei ole piiridesse seatavad, ei saagi olla, seetõttu ei ole jäigad ka meie organisatsiooni tegevussuunad. Kõik lähtub eelkõige abivajajate soovidest.

Seega, meie, liidu liikmed, tegutseme ja püüame olla abiks toetudes oma kogemustele, kõik küsimused ja abipalved on enam kui teretulnud. Selle jaoks me olemegi.

Kontakt:

Märt Avandi tel 5691 2965

Kersti Ojasu tel 5682 7204

www.vahilapsed.ee

- **Eesti Vähiliit** on 1992. aastal loodud katusorganisatsioon Eesti mittetulundusühingutele, mis tegelevad vähktõve probleemidega. Vähiliitu kuulub 15 liikmesorganisatsiooni, nende hulgas 12 patsientide ühendust.

Kontakt:

Tel 631 1730

e-post info@cancer.ee

www.cancer.ee

Ref: SER017_11413

Version: 2. oktoober 2012

Järgmine planeeritud läbivaatamine: 2013

Kui te soovite saada teavet käesoleva väljaande koostamisel kasutatud allikate kohta või kui teil on selle kohta mingeid kommentaare või küsimusi, võtke meiega ühendust telefonil 0300 330 0803 ja küsige infojuhti.

 The Information Standard	This organisation has been certified as a producer of reliable health and social care information.
Certified member	www.theinformationstandard.org